

РЕШЕНИЯТА НА ВСЕЛЕНСКИТЕ СЪБОРИ

В историята Вселенските събори са били събрания на епископите от цялата вселена', на които се е изразявало единството на Църквата, правата вяра и истинското знание за Бога. Единството на всички поместни църкви на вселенско равнище се осъществява, когато техните епископи принадлежат на едното Тяло на Църквата, изповядват една вяра, т. е. когато по думите на св. Игнатий Богоносец „епископите от всички краища на земята са в едната воля (мисъл) на Исус Христос“⁴⁷.

Съборите — израз на вярата и съвестта на пълнотата на Църквата

Цялата Църква — епископи, свещенство и народ — участва в изповядването на правилното учение, или догмата, за Бога като Света Троица и за отношението на Бога към света. Следователно истината нито се изразява от първия в йерархията, сам и отделен от църковната общност, нито пък е дело на мнозинството. Историята на Църквата ни показва примери па учители и изповедници на вярата, които не са имали висш църковен сан и все пак са били стълбове на православие. Такъв е например св. Атанасий Велики, който по времето на Първия вселенски събор е бил дякон. Естествено св. Атанасий е бил такъв богослов, защото с цялото си същество е живял в Истината заедно с всички светци, проявявайки съборното единство на цялата Църква. Истината е постижение на цялата Църква като общност, на всеки неин член, който със своя живот свидетелства за целия Христос. Само Църквата като общност на харизмите (= даровете) — общност, в която съществува взаимно проникване между първия като мистагог и всички други членове — притежава и възвестява истината на целия Христос⁴⁸.

Като се изхожда от това разбиране за църковния живот, всички решения на Вселенските събори са взети така, че изразяват вярата и съвестта на цялата Църква, и това правило на вярата е в сила винаги, когато съборните (= общите) решения преминават през проверката, т. е. когато са съборно приети (= общоприети) от всички членове на общността. Тук трябва да се търси причината, защо и Великите вселенски събори, като напр. Първият и Четвъртият, не са били приети веднага, а са минали години и дори десетилетия, докато решенията са получили вселенско значение. Великите отци и учители на Църквата не са се ръководили от идеята за сила или власт, за да наложат своите решения, а търпеливо са чакали Истината да бъде преживяна и приета във всеки елемент на църковния живот⁴⁹.

За да бъде съборното решение израз на живата вяра, тя трябва да бъде оповестена на всички поместни Църкви на света Литургия. Не е невъзможно едно решение да се приеме в литургичния живот без съгласието на вярващия народ. Само когато вярващият народ със своето *Амин* (което означава нека бъде така) изрази пълното съгласие с решението на някой събор, решението се приема. С други думи, съборното решение се приема окончателно, когато в него се отрази в пълнота литургичният и подвижническият опит на Църквата.

Вселенските събори следват образа за утвърждаване и оповестяване на истината, който е установен на апостолския събор в Йерусалим (49 г.), когато всички апостоли единодушно са

казали: *угодно бе на Светаго Духа и нам (Деян. 15:28)*. Това означава, че решенията на съборите предполагат хармонията, съгласуваността на двете воли в Църквата: Божията, която Светият Дух невидимо възвестява, и човешката, която изразяват епископите, които, тъй като иконизират Христос в Евхаристията, имат особената харизма (дар) като предстоятели и обединители на евхаристийните събрания да изповядват единството на Църквата в Христос, а оттук — и правилното учение на съборите, както това са правила светите апостоли в ранната Църква.

Решенията на Вселенските събори изразяват главно истините на вярата, преживени в Кръщението и Евхаристията. Така в решенията на съборите специално се изразявало учението, изповядвано в т.нар. *кръщелни символи на вярата* на поместните Църкви, които катихумените са изричали по време на Кръщението. Освен това решенията на съборите до голяма степен са основани и върху антиеретическите писания на светите отци, които са изповядвали истината, преживяна в Църквата като литургична общност, противоположно на еретическото учение, което винаги се основава върху индивидуални мнения.

История на Вселенските събори

В историята на Църквата до днес са свикани седем Велики вселенски събора. *Първият вселенски събор* се е състоял в Никея през 325 г., а поводът е бил еретическото учение на Арий, който погрешно е смятал Господ Христос за творение, а не за предвечен Син Божий, както учи Православната църква. По думите на св. Атанасий Велики Никейският събор е „изобличение на всяка ерес... , защото той изповядва съвършената и пълна вяра в Света Троица... , в която вяра ние и се кръщаваме и чрез която се съединяваме с Бога“⁵⁰. На този събор е съставен Символът на вярата, който след това е допълнен на Втория вселенски събор.

Вторият вселенски събор е проведен в Константинопол през 381 г. Повод за неговото свикване е била духоборческата ерес, чийто представители твърдели, че Светият Дух е творение, а не Бог. Църквата е отхвърлила тяхното неправилно учение и е допълнила Никейския Символ на вярата, разширявайки осмия член, в който се подчертава, че на Светият Дух принадлежи същата слава и поклонение, както на Отца и Сина, с други думи, същата чест по Божество с Отца и Сина. Заради това допълнение, както и заради изповядването на вярата в Църквата, в едно Кръщение, във Възкресението и живота в Бъдещия век, установеният Символ на вярата се нарича Никео-Цариградски.

Третият вселенски събор се състои в Ефес през 431 г., за да потвърди решенията на предходните събори и да защити вярата на Църквата от Несториевата ерес. Несторий е смятал, че и на божествената, и на човешката природа на Христос трябва да принадлежи по една личност⁵¹. Отците от Третия събор са отхвърлили неговото учение, с което би се внесло разделение в Личността на Господ Иисус Христос. На този събор е потвърдено, че Господ Иисус Христос е една Личност с две природи: божествена, от вечност, от Отца, и човешка, която е приел във времето от Пресвета Богородица.

Несторий твърдял още, че Пресвета Дева Мария не е родила Бога, а човека Иисус, - и затова не е приемал названието Богородица, а я е наричал Човекородица или Христородица. Тъй като Иисус няма човешка личност и тъй като майката може да бъде само „нечия“ майка, а не майка на нещо, т. е. на природата, Дева Мария е наистина Майка Божия⁵², т. е. Богородица⁵³.

Заблудата на Несторий по отношение на Богородица е произтичала от неговия страх да не би на Дева Мария да се припишат божествени свойства. Изповядвайки, че Дева Мария е Богородица и че е родила Бога в тяло, Църквата обаче не ѝ дава свойствата на богиня. Тя не е родила предвечния Бог по божествена природа, а е родила Бог Логос по човешка природа. Слизайки на земята, Той е приел образа на човека, но не е престанал да бъде безсмъртен Бог, Който от вечност е в общност с Отца и Светия Дух.

Четвъртият вселенски събор е свикан в Халкидон през 451 г. заради монофизитската ерес. Монофизитите са отстоявали позицията, че при Въплъщението Христовата човешка природа до такава степен се е сляла с божествената, че напълно се е изгубила в нея. Православната църква е формулирала своето учение във връзка с този догмат в т. нар. Орос (= 'решение, вероопределение'), в който се казва, че Христос е въплътен Син и Логос Божий, една Личност с две природи: божествена, по която е единосъщен (същата същност) с Отца, и човешка след Въплъщението, с която е станал единосъщен с нас. Заради своето погрешно учение монофизитите са предизвикали разкол в Църквата и са останали и до днес отделени от нея (копти, етиопци и арменци).

Петият вселенски събор е свикан от император Юстиниан през 553 г. в Константинопол, за да се потвърди още веднъж учението на Църквата за Господ Христос като въплътен Син Божий. В решенията на събора се говори за Исус Христос като една Личност с две природи, така че природата на Логоса не се е превърнала в природа на тялото, нито природата на тялото се е превърнала в природа на Логоса след съединението, което се е случило с Въплъщението. Император Юстиниан е написал известния литургичен химн *Единородни Сине* за Сина Божий, Който се въплътил, бил разпънат на Кръста и победил смъртта, оставайки и след това Един от Света Троица.

Шестият вселенски събор е проведен в Константинопол в края на 680 и началото на 681 г. Повод за този събор е била монотелитската ерес и моноенергитическата ерес. Последователите на тези учения погрешно са смятали, че Господ Христос е имал една воля и една енергия. Противоположно на тях св. Максим Изповедник е казал, че в Христос има две природи и съответно — две природни воли и енергии: божествена и човешка⁵⁴. Тези две воли и енергии са във взаимно общение и проникване, а едната Личност на Богочовека Христос задвижва Своите природни воли и енергии и действа в тях.

Седмият вселенски събор се състоял в Никея през 787 г., а като повод имал иконоборческата ерес. Иконоборците са били против почитането на светите икони в Църквата, твърдейки, че това е грях на идолопоклонство. Бранителите на светите икони св. Йоан Дамаскин и св. Теодор Студит са изтъквали, че почитането на иконите е и възможно, и правилно, защото Синът Божий е приел човешко тяло (*Словото стана плът — Йоан. 1:14*) и затова като въплътен Бог може и да се изобразява⁵⁵. Онези, които са отричали иконите, са отричали и Христовото Въплъщение и са го смятали за нещо привидно и въображаемо. Светите икони трябва да се почитат и да им се покланят, но не и да бъдат обожествявани. Покланяйки се на Пресвета Богородица и на светците, които са изобразени (представени) на иконите, покланяме се на Първообраза, на Господа Христос, Който е основа на всеки образ, изписан върху иконата. Всеки светец е охристовен (нов Христос) и с образа си напомня за Господ Христос⁵⁶. Така, покланяйки се на светците, покланяме се на самия Господ Христос, на Когото те са служили и

Когато са прославили със своя живот.

Съборите — израз на богооткровената Истина

На всички Вселенски и поместни събори Църквата — използвайки богатото наследство на вярата, запечатано в Священото Писание и засвидетелствано в съборния опит на светите отци — е вложила огромни усилия да изрази богооткровената Истина, като е отхвърлила всички вълни на еретическите учения. В този смисъл съборните решения представляват неизчерпаем и незаменим извор на вярата и сигурен пътеуказател в сблъскването на Църквата с всички по-късни погрешни учения през историята.